

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดที่ได้รวบรวมจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้จนกล่าวถึงในบทนี้ประกอบด้วย

ความหมายของวิชาอาชีพ

ความสำคัญของหลักสูตรวิชาอาชีพ

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

จุดประสงค์ของวิชาอาชีพและโครงสร้างหลักสูตรวิชาอาชีพในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

หลักสูตร

กิจกรรมการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผล

การแนะแนวอาชีพระดับมัธยมศึกษา

สถานที่ใช้สอนและฝึกงาน

ความหมายของวิชาอาชีพ

เนื่องจากกลุ่มวิชาการงานและอาชีพเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งได้มีการพัฒนามาจากวิชาหัตถศึกษา จึงได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ธนู แสงศักดิ์ (2522: 3) ได้เสนอแนวความคิดไว้ว่า วิชาการงานและอาชีพถือว่าเป็นวิชาสามัญและวิชา เพื่อประกอบอาชีพที่ถือว่าเป็นวิชาสามัญ เพราะต้องการให้นักเรียนมีความรู้และทักษะอันเป็นประโยชน์ต่อความเป็นอยู่และชีวิตประจำวัน และที่ถือ

ว่าเป็นวิชาอาชีพเพราะเป็นวิชาที่จัดขึ้นเพื่อเตรียมสำหรับประกอบอาชีพหรือดำเนินอาชีพ
ต่อเนื่องที่ฝึกระหว่างเป็นนักเรียน

ปรัชญา ซาคิมาดากร (ม.ป.ป.: 40) ให้ความหมายไว้ว่า วิชาการงาน
และอาชีพ หมายถึง กลุ่มวิชาอาชีพในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
ที่จัดการเรียนการสอนต่อเนื่องจากวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ในระดับประถมศึกษา
ซึ่งเป็นขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับความรู้ เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
เป็นขั้นสำรวจความถนัด ความสนใจ และความต้องการของนักเรียน การสอนวิชา
การงานและอาชีพในระดับนี้จึงเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ในอันที่จะเป็นพื้นฐาน
สำหรับการดำรงชีวิตประจำวันและยังปลูกฝังทักษะที่จำเป็นของแต่ละอาชีพไปพร้อม ๆ กันด้วย

กรมวิชาการ (2525: 72) ให้ความหมายของวิชาการงานและอาชีพ โดย
แยกเป็น 2 กลุ่มดังนี้คือ

วิชาการงาน เป็นวิชาที่ตลศึกษา มีความมุ่งหมายให้นักเรียนรู้หลักการทาง
วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน รู้ที่มาของสิ่งผลิตต่าง ๆ รู้จักเครื่องมือ วัสดุ กระบวนการ
การและรู้จักการปฏิบัติอันเป็นพื้นฐานทั่วไป เพื่อการดำรงชีวิตอย่างเฉลียวฉลาด สามารถ
แก้ปัญหาและนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

วิชาอาชีพ เป็นวิชาที่มุ่งประโยชน์ในการหารายได้เพื่อการครองชีพ ดังนั้นจึง
ต้องให้เรียนรู้เพิ่มเติมไปจากวิชาการงาน คือ นอกจากจะรู้กระบวนการ กรรมวิธีใน
การปฏิบัติแล้ว ยังต้องรู้จักหาแหล่งวัสดุ การคิดค้นทุนกำไร และการจัดจำหน่ายควย
ฉะนั้นการเพาะเห็ดที่เป็นอาชีพจึงต้องมีทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้มีรายได้พอเพียงแก่
การครองชีพ

โดยสรุปแล้ว หลักสูตรวิชาการงานและอาชีพนั้นดูตามลักษณะโครงสร้างของ
หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มวิชา คือ
กลุ่มวิชาการงานและกลุ่มวิชาอาชีพ ซึ่งใน 2 กลุ่มนี้อาจมีบางส่วนที่ซ้ำซ้อนกันได้แก่
วัตถุประสงค์ นั้นแตกต่างกันออกไปซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

กลุ่มวิชาการงาน เป็นวิชาที่มุ่งให้นักเรียนรู้หลักการ รู้จักเครื่องมือ วัสดุ กระบวนการ และรู้จักการปฏิบัติอันเป็นพื้นฐานทั่ว ๆ ไป ที่จะนำมาใช้ประโยชน์ ในชีวิตประจำวันได้

กลุ่มวิชาอาชีพ เป็นวิชาที่มุ่งให้เกิดประโยชน์ในการหารายได้เพื่อการครองชีพ ทั้งนี้ จึงให้เรียนเพิ่มเติมจากกลุ่มวิชาการงาน คือนอกจากรู้กระบวนการ กรรมวิธี ในการปฏิบัติ แล้วยังต้องฝึกทักษะในการประกอบอาชีพจนเกิดความชำนาญ รู้จักหา แหล่งวัสดุ การคิดต้นทุนกำไร การจกจ่ายหมาย และการหาตลาดเพื่อส่งสินค้าที่ ผลิตได้ เป็นต้น

ความสำคัญของหลักสูตรวิชาอาชีพ

ปัญหาที่สำคัญของการจัดการศึกษาในปัจจุบันนี้ คือ ปัญหาของนักเรียนที่ พยายามเรียนในระดับสูงชันมีจำนวนมาก รัฐไม่สามารถที่จะจัดหาที่เรียนให้ได้อย่าง เพียงพอกับความต้องการ เหตุที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะว่าในอดีตผู้ที่หางานทำได้ง่าย และหางานสบาย ก็คือ ผู้ที่จบการศึกษาสูง คำนิยมเหล่านี้ก็เสื่อมทอมาสู่ปัจจุบัน แต่ อยากรู้ก็ตามปัจจุบันจำนวนประชากรมีจำนวนมากขึ้น ปริมาณงานก็มีจำนวนจำกัดไม่ เพียงพอกับจำนวนของผู้ที่สำเร็จการศึกษาซึ่งมีจำนวนมากมาย ลักษณะดังกล่าวนี้ เป็น ลักษณะที่ผู้สำเร็จการศึกษาหลายแขนงเริ่มไม่สอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคน ทา ให้เกิดปัญหาการศึกษาไปอีกหลายปัญหา ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาประเทศ

สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาแล้วใน อดีต มีลักษณะที่มุ่งให้เกิดได้เข้าเรียนในโรงเรียนมากที่สุด แต่ไม่มีการวางแผนหรือ เตรียมเด็กเหล่านั้นเพื่อออกไปใช้ชีวิตในสังคมให้ได้ดี เพียงเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนแก่ใน ทฤษฎีไม่มุ่งฝึกปฏิบัติเพื่อสามารถที่จะประกอบอาชีพได้ การศึกษาจึงเป็นลักษณะเป็นโครงการ ไม้มีที่สิ้นสุด ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อนักเรียนได้เข้าโรงเรียนแล้ว การจกวัสดุอุปกรณ์ฝึกงาน และสถานที่ฝึกงานก็มีไม่เพียงพอ ครูไม่มีวุฒิและประสบการณ์ด้านวิชาอาชีพ ความต้อง การของนักเรียนและผู้ปกครองก็มุ่งเพื่อให้เรียนวิชาสามัญเพื่อ考入ในระดับอุดมศึกษาต่อไป

นอกจากนี้ทั้งผู้ปกครองและนักเรียนส่วนมาก เห็นว่าการเรียนวิชาต่าง ๆ ในโรงเรียน จะต้องแยกออกจากการปฏิบัติงานอาชีพที่บิดามารกาประกอบอยู่โดยเด็ดขาด (เพียงเพื่อ เรียนให้สูงมีงานทำก็สบายต่อไปเท่านั้น) นักเรียนส่วนหนึ่งเมื่อเข้าเรียนในโรงเรียน แล้ว ก็มองอาชีพของบิดามารกาเป็นอาชีพที่ค่า ไม่สมควรที่จะหางานอาชีพเช่นนั้นอีก จึงก่อให้เกิดความคิดที่ผิด ๆ ไม่ช่วยบิดามารกาหรือผู้ปกครองทำงานและผู้ปกครองอีก จำนวนไม่น้อยที่ปรารถนาให้บุตรหลานของตนมีอาชีพที่ดีกว่าตน ไม่ต้องการให้มาประกอบ อาชีพเช่นเดียวกับตน อีกทั้งโรงเรียนก็มีโดยอมรับประสมการณ์อาชีพของผู้ปกครองและ ท้องถิ่นว่าเป็นส่วนหนึ่งของผลการเรียน ทั้งหลักสูตรก็ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาหา ความรู้หรือเรียนวิชาอาชีพจากผู้ปกครอง หรือส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกอาชีพจากท้องถิ่น โดยลักษณะดังกล่าว จึงเป็นสาเหตุที่ต้องมีการแก้ไขแนวทางของหลักสูตรโดยให้มีการ สอนวิชาอาชีพ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนมีความรู้ ความ สามารถในการประกอบอาชีพได้หลังจากที่จบการศึกษาไปแล้ว

โดยสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ในโรงเรียน โรงฝึกงานที่ให้นักเรียนฝึกหัดงาน อาชีพนั้นมีไม่เพียงพอที่จะให้นักเรียนได้ฝึกงานอาชีพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ และสิ่งที่จัดได้ก็เป็นงานอาชีพที่ซ้ำ ๆ กัน ประเภทวิชาอาชีพจึงจัดได้เพียง จำนวนจำกัดทำให้นักเรียนจำนวนมากแย่งกันเรียนวิชาอาชีพที่โรงเรียนสามารถเปิดสอน ได้เพียงจำนวนน้อย หรือถ้าหากจัดให้นักเรียนทุกคนได้เรียนวิชาที่เป็กภาคแขนง นักเรียนเหล่านั้นก็ไม่สามารถที่จะหางานทำได้ เมื่อเป็นลักษณะดังกล่าวจึงให้นักเรียน ได้มีการฝึกงานอาชีพอิสระในท้องถิ่น ซึ่งเป็นอาชีพที่ท้องถิ่นมีอยู่แล้ว และอีกประการ หนึ่งเมื่อนักเรียนเหล่านั้นจบการศึกษาไปแล้วก็ยังสามารถดำรงตนอยู่ได้ในสังคมสภาพ เศรษฐกิจที่เป็นอยู่

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (เกณฑ์วิชาการ 2520; 2)
 ซึ่งตั้งจุดตกมัยของหลักสูตรที่เกี่ยวกับกับภาควิชาอาชีพ ซึ่งจัดนักเรียนเอาไว้ว่า

เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถ ความถนัดและความสนใจของ ตนเอง . . . เพื่อให้มีทักษะที่สอดคล้องกับอาชีพทุกชนิด เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่เป็น พื้นฐานเพียงพอแก่การนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิตทั้งส่วนตนและครอบครัว รวม

ทั้งการฝึกงานและการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้รักและผูกพันกับท้องถิ่นของตน ให้
รู้จักบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นตลอดจน
ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม. . .

จุดมุ่งหมายดังกล่าว หลักสูตรของการที่จะสร้างให้บุคคล มีความรู้ ความสามารถ
ที่จะประกอบอาชีพและดำรงตนอยู่ในสังคมได้ตามสมควร เมื่อจบการศึกษาออกไปแล้ว

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กำหนดแนวนโยบาย
เกี่ยวกับการมัธยมศึกษาไว้ว่า "รัฐพึงจัดการมัธยมศึกษาเพื่อความเสมอภาคในโอกาสที่จะ
เข้ารับการศึกษาในระดับนี้ของพลเมืองโดยให้สอดคล้องและสนองความต้องการทางด้าน
เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนมีประสิทธิผลในการทำงาน" (สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ 2520: 10) หลักการนี้เป็นหลักการที่จะปรับปรุงการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการให้ความรู้ ความสามารถแก่นักเรียนในเรื่องการ
ประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่อาศัยอยู่เป็นประการสำคัญ

สาโรช บัวศรี (2521: 77) ได้กล่าวว่า

คงไม่มีประเทศใดสามารถให้การศึกษาระดับปริญญาแก่ประชาชนได้ทุกคน หรือแม้
เพียงร้อยละ 10-15 ยิ่งประเทศที่ยากจนกว่าแล้ว การให้การศึกษาระดับอุดมศึกษา
แก่ประชาชนได้เพียงร้อยละ 1 ก็นับว่าเป็นการยากยิ่ง ทั้งนี้จึงจำเป็นที่จะต้อง
ให้การศึกษานอกระบบทางวิชาชีพอันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นสูงสุดสำหรับชีวิต และเป็น
แหล่งทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศ

ซารง บัวศรี (2521: 5-6) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงผลผลิตของการศึกษาในช่วง
ที่ผ่านมาว่า (๑) การจัดการศึกษาทั้งในโรงเรียนประถมและมัธยม (๒) ไม่ค่อยจะนำพาเรื่อง
งานอาชีพของผู้เรียน ผลที่ปรากฏออกมาก็คือ นักเรียนส่วนใหญ่ที่ออกจากโรงเรียนช่วง
ชั้นประถมก็ทิ้งหรือชั้นมัธยมก็ตีทางว่างงาน สำหรับผู้ปกครองที่มีฐานะก็พยายามส่งบุตรหลาน
ของตนให้เรียนต่อสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เพราะถ้าจะให้ออกจากโรงเรียนในช่วงต้น ๆ ก็ไม่
ทราบว่าจะไปทำมาหากินอะไร นักเรียนเองก็ไม่สามารถจะหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองได้
ปัญหานี้เป็นปัญหาใหญ่และร้ายแรง ก็เนื่องจากระบบการศึกษาของเรามีส่วนเกื้อหนุน
ให้ขอบเขตของปัญหานี้ขยายตัวออกไป เห็นได้จากการที่โรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งให้

ผู้เรียนได้เรียนต่อสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ โดยไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า ผู้ที่ออกจากโรงเรียนไปแล้วไม่สามารถจะไปทำมาหาเลี้ยงชีพได้ในขณะนี้ส่วนใหญ่ ก็คือ นักเรียนออกจากโรงเรียนสามัญนั่นเอง ซึ่งมีจำนวนนักเรียนมากกว่าในโรงเรียนอาชีวะหลายเท่า การที่นักเรียนออกไปจากโรงเรียนแล้วไม่สามารถหาเลี้ยงตัวได้ อาจเนื่องมาจากหลายประการ เช่น ไม่มีงานในท้องถิ่นเพียงพอสำหรับผู้ที่ต้องการทำงานหรือผู้เรียนไม่มีความรู้หรือทักษะที่จะทำงานที่ว่างอยู่ หรืองานที่ว่างอยู่ต้องการผู้มีความรู้และทักษะไม่ตรงกับที่ได้เรียนมา เป็นต้น สาเหตุแรกนั้นเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะก่อให้เกิดทางสร้างงานในท้องถิ่นให้มากขึ้น ส่วนสาเหตุประการหลังเกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างมาก และจะต้องแก้ด้วยวิธีการทางการศึกษา เป็นเรื่องการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพโดยตรง และเป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน

กมล สุคประเสริฐ ไก่กล้าไว้ ในเรื่องการประเมินผลการศึกษาตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ 2521: 7) ว่า

หลักสูตรเก่าเป็นการศึกษาที่กำหนดที่คัดเลือกคน (Selection Function) คือ คัดเลือกคนเก่งเพื่อที่จะให้เขาศึกษาต่อในระดับชั้นสูง ๆ ขึ้นไปเรื่อย ๆ จนถึงอุดมศึกษา จากการศึกษาอัตราส่วนของนักเรียนที่สามารถเข้าศึกษาต่อจนถึงระดับอุดมศึกษา ปรากฏว่าจากนักเรียนชั้นประถมศึกษา 100 คน มีเด็กที่สามารถเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้เพียง 1 หรือ 2 คนเท่านั้น ส่วนเด็กที่ไม่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 98 หรือ 99 คนนั้นไม่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับสูง จะต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคมโดยลำพัง ซึ่งเด็กส่วนนี้จะเป็นปัญหาของสังคมมากต่อมา การศึกษาเพื่อพัฒนาคน (Development Function) คือ สถานศึกษาจะต้องให้การศึกษาก่อน เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาจนถึงจุดมุ่งหมายทุกคน ซึ่งจุดมุ่งหมายนี้มิได้มีเพียงมุ่งสู่การศึกษา ระดับมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างคนให้รู้จักทำและสามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสมบูรณ์ การศึกษาเพื่อพัฒนาคนนี้ผู้เรียนจะมีโอกาสเรียนในสิ่งที่ตนสามารถเรียนได้ตรงตามความถนัด และความสนใจของตน

จากที่กล่าวจะเห็นว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษานั้น มุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้

ความสามารถเป็น 2 แนวทางด้วยกัน คือ สามารถศึกษาในระดับสูงต่อไป และอีก
แนวทางหนึ่งคือ สามารถประกอบอาชีพใดก็ตามควรแก่เอกัตภาพ เพื่อการดำรงชีวิตใน
สังคมได้

ทอมป์สัน (Tompson 1973: 97) ก็ได้ให้ข้อคิดว่า การศึกษาวิชาอาชีพ
ในระดับมัธยมเป็นเรื่องการเตรียมตัวของแต่ละบุคคลก่อนที่จะเริ่มทำงาน การสอนวิชา
อาชีพในโรงเรียนมัธยมจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนด้านการอาชีพ ฝึกหาความชำนาญใน
งาน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ ในอันที่จะทำงานเพื่อช่วยเหลือตนเอง

จากเหตุผลดังกล่าวแล้ว และเพื่อให้การจัดการศึกษาของชาติเป็นไปอย่างมี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในปี พ.ศ. 2520 จึงได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษา
แห่งชาติ พุทธศักราช 2520 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2520 และกระทรวงศึกษาธิการ
ได้ประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม
พ.ศ. 2520 ให้เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นไป ในหลักสูตรฉบับนี้ได้จัด
ให้มีกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพ โดยกำหนดให้วิชาการทำงานเป็นวิชาบังคับที่นักเรียนจะต้อง
เรียน และให้วิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกมีทั้งหมด 5 หมวดวิชา คือ หมวดเกษตรกรรม
หมวดช่างอุตสาหกรรม หมวดธุรกิจ หมวดคหกรรม และหมวดนาฏศิลป์ และเป็นครั้งแรก
ที่หลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนวิชาอาชีพได้สามารถศึกษาหาความรู้และทักษะจากแหล่ง
วิทยาการและสถานประกอบการต่าง ๆ ที่อยู่ในห้องเรียนได้

จากแนวความคิดของนักการศึกษาต่าง ๆ ที่กล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าสอดคล้อง
กับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยเห็นว่าวิชาอาชีพเป็นวิชาที่สำคัญ
ยิ่งยงกับสังคมไทยในปัจจุบัน เพราะการส่งเสริมให้นักเรียนฝึกงานด้านอาชีพ โดยเฉพาะ
อาชีพในห้องเรียนของตนเสียแต่บัดนี้ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง
และปัญหาทางสังคมของชาติก็จะไม่เกิดขึ้น

โครงสร้างหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้การศึกษา

ทั่วไปแก่ผู้เรียนอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการประกอบสัมมาชีพตามความสามารถและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จบในตัวเองหรือเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ โดยมีลักษณะโครงสร้างดังนี้

กลุ่มวิชา	จำนวนคาบต่อสัปดาห์ต่อปี					
	ม.1		ม.2		ม.3	
	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)	บังคับ	เลือก (ไม่เกิน)
1. ภาษา						
ภาษาไทย	4	—	4	2	4	4
ภาษาต่างประเทศ	—	6	—	6	—	8
2. วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์						
วิทยาศาสตร์	4	—	4	—	4	—
คณิตศาสตร์	4	—	4	—	—	6
3. สังคมศึกษา	5	—	5	—	5	4
4. พัฒนาศิลปะ						
พลานามัย	3	2	3	2	3	4
ศิลปะศึกษา	2	2	2	4	—	6
5. การงานและอาชีพ						
การงาน	4	—	4	—	4	—
อาชีพ	—	6	—	6	—	12
รวม	26	6	26	6	20	12
	32		32		32	
กิจกรรมแนะแนว สอนซ่อมเสริม	3		3		3	
รวมทั้งสิ้น	35		35		35	

จุดประสงค์ของวิชาอาชีพและโครงสร้างหลักสูตรวิชาอาชีพในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521

โดยที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มุ่งให้ผู้เรียนสามารถประกอบสัมมาชีพได้ประการหนึ่ง จึงกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการให้การศึกษาทางค่านนี้ จึงได้กำหนดจุดประสงค์ของวิชาอาชีพและโครงสร้างหลักสูตรวิชาอาชีพ ไว้ดังนี้

จุดประสงค์

1. เพื่อสำรวจความสนใจในงานอาชีพ และสร้างเสริมทักษะเพื่อการประกอบอาชีพอันควรแก่วัย
2. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักของวิชาอาชีพ ท่อที่จะนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิต
3. เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในอาชีพเพียงพอที่จะเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ให้บริการ และร่วมมือในการประกอบกิจการและธุรกิจ
4. เพื่อให้รู้จักนำความรู้ ความสามารถในสาขาต่าง ๆ มาส่งเสริมซึ่งกันและกันและให้รู้ของทางที่จะไปริเริ่มและประกอบอาชีพได้ดี

โครงสร้าง

วิชาอาชีพแบ่งออกเป็น 5 หมวดคือ

1. หมวดเกษตรกรรม มีรายวิชาดังนี้

มัธยมศึกษาปีที่ 1

กษ 011 อาชีพเกษตร 1 4 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2 หน่วยการเรียนรู้

กษ 012 อาชีพเกษตร 2 4 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2 หน่วยการเรียนรู้

มัธยมศึกษาปีที่ 2

กษ 013 อาชีพเกษตร 3 4 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2 หน่วยการเรียนรู้

กษ 014 อาชีพเกษตร 4 4 คาบ/สัปดาห์/ภาค 2 หน่วยการเรียนรู้

มัธยมศึกษาปีที่ 3

กข 015	อาชีพเกษตร 5	4	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	2	หน่วยการเรียนรู้
กข 016	อาชีพเกษตร 6	4	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	2	หน่วยการเรียนรู้

2. หมวดช่างอุตสาหกรรม มีรายวิชาดังนี้

ชอ 011	งานไฟฟ้า 1	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 012	งานไฟฟ้า 2	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 013	งานไฟฟ้า 3	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 021	งานโลหะ 1	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 022	งานโลหะ 2	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 023	งานโลหะ 3	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 031	งานไม้ 1	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 032	งานไม้ 2	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 033	งานไม้ 3	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 041	งานยนต์ 1	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 042	งานยนต์ 2	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 051	งานไม้ไผ่-หวาย	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 061	งานโลหะประดิษฐ์	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 071	งานหนัง	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 081	งานพลาสติก	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 082	งานรัก	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
ชอ 091	งานย้อมและพิมพ์ผ้า	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้

3. หมวดคหกรรม มีรายวิชาดังนี้

คก 011	บ้านสวยด้วยเศษวัสดุ	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 012	ไม้ประดับบ้าน	2	คำขวัญ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้

คก 013	การเลี้ยงดูเด็ก ก่อนวัยเรียน	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 021	อาหาร 1	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 022	อาหาร 2	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 023	อาหาร 3	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 031	ผ้าและการตัดเย็บ 1	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 032	ผ้าและการตัดเย็บ 2	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 033	ผ้าและการตัดเย็บ 3	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 041	เย็บปักถักร้อย 1	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 042	เย็บปักถักร้อย 2	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 043	เย็บปักถักร้อย 3	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 051	ประดิษฐ์ดอกไม้ ใบทอง 1	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 052	ประดิษฐ์ดอกไม้ ใบทอง 2	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 053	ประดิษฐ์ดอกไม้ ใบทอง 3	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 054	ประดิษฐ์ดอกไม้ ใบทอง 4	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 055	ประดิษฐ์ 1	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
คก 056	ประดิษฐ์ 2	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้
4.	หมวดธุรกิจ มีรายวิชาดังนี้				
	มัธยมศึกษาปีที่ 1				
ธ 111	ความรู้เบื้องต้น สำหรับผู้นับถือ 1	2	คาบ/สัปดาห์/ภาค	1	หน่วยการเรียนรู้

ธ 112	ความรู้เบื้องต้น สำหรับผู้บริโภค 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
มัธยมศึกษาปีที่ 2			
ธ 221	ลูกคิด	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ธ 231	ระเบียบการเงิน 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ธ 232	ระเบียบการเงิน 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ธ 241	งานสำนักงาน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
มัธยมศึกษาปีที่ 3			
ธ 351	บัญชีปริกาบ 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ธ 352	บัญชีปริกาบ 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ธ 361	พิมพ์ดีดภาษาไทย 1	5 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2.5 หน่วยการเรียนรู้
ธ 362	พิมพ์ดีดภาษาไทย 2	5 คาบ/สัปดาห์/ภาค	2.5 หน่วยการเรียนรู้
ธ 371	การขยปลัด 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้
ธ 372	การขยปลัด 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค	1 หน่วยการเรียนรู้

5. หมวดนาฏศิลป์และดุริยางศิลป์ คู่มือหลักสูตรวิทยาลัยนาฏศิลป์กรมศิลปากร

หมายเหตุ ในการจัดสอนรายวิชาต่าง ๆ โรงเรียนอาจจัดครั้งละ 1 คาบ
2 คาบ 3 คาบ 4 คาบ หรือตามที่โรงเรียนจะเห็นสมควร

หลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

ในเรื่องความหมายของหลักสูตร ได้มีนักการศึกษาทั้งที่เป็นชาวต่างประเทศและชาวไทยได้กล่าวไว้ในหลายทัศนะ ดังนี้

ยอร์จ เอ. โบซอง (Beauchamp 1964: 5) ได้ให้คำนิยามของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ ประสิทธิภาพทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่แก่นักเรียน

บี. โธนาเนล สมิท, วิลเลียม โอ. สแตนลีย์ และ เจ. ชาร์เลน ชอส์ (Smith, Stanley and Shores 1950: 4) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ ลำดับชั้นของประสบการณ์ที่โรงเรียนกำหนดขึ้น เพื่อให้ให้ความรู้แก่นักเรียนโดยกระบวนการคิดและปฏิบัติ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2521: 2) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 4 ประการคือ

1. รายการที่ทางโรงเรียนกำหนดสอน และรวมทั้งวัสดุหลักสูตรอื่น ๆ
2. รายวิชาที่สอนให้กับเด็ก
3. รายวิชาที่ทางโรงเรียนเปิดสอน
4. การวางแผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งทางโรงเรียนจัดเสนอแนะขึ้นไว้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2511: 108) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ หลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้เด็กได้เรียนเนื้อหาวิชา ทัศนคติ แบบพฤติกรรม กิจวัตร สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ฯลฯ เมื่อประมวลกันเข้าแล้ว ก็จะเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของเด็ก

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนาตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น ๆ

ลักษณะ ของหลักสูตรที่ดี

ภิญโญ สาร (2521: 245) กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีควรมีคุณลักษณะดังนี้

1. ตรงตามความมุ่งหมายของการศึกษา
2. ตรงตามลักษณะของพัฒนาการของเด็กในวัยอายุต่าง ๆ
3. ตรงตามลักษณะความต้องการ และความสนใจของทั้งนักเรียนและสังคม
4. ตรงตามลักษณะวัฒนธรรมชนบประเพณี และเอกลักษณ์ของชาติ

5. มีเนื้อหาสาระของเรื่องที่สอนสมบูรณ์เพียงพอที่จะช่วยให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็น และมีพัฒนาการทุกด้าน
6. บอกแนวทางสอนหรือวิธีสอนอันเหมาะสมไว้ด้วย
7. บอกแนวทางที่จะวัดหรือประเมินผลการเรียนการสอนไว้ด้วย
8. บอกอุปกรณ์และสื่อการสอนประกอบเนื้อหาสาระที่จะสอนไว้อย่างเหมาะสม
9. ยืดหยุ่น คล่องตัว เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงได้โดยง่าย ครูมีโอกาสเลือกใช้ตามความเหมาะสมไม่ตายตัวเกินไป

10. ช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาด้วยตนเองได้
11. ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความคิดริเริ่มของนักเรียน
12. ส่งเสริมการทำงานโดยอิสระของนักเรียน
13. เหมาะสมสอดคล้องกับการดำรงชีวิตปกติประจำวันของนักเรียน
14. เพิ่มพูนทักษะหรือความรู้ความชำนาญมาตรฐานให้แก่ นักเรียน
15. ความรู้ที่ให้นักเรียนคอบเนื่องเป็นลำดับ ไม่ข้ามชั้น ไม่วกไปวนมา หรือไม่กระโดดจนเกินระดับความรู้เก่าของนักเรียน

รุ่งทิวา จักรกร (2526: 88) ได้กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีควรมีคุณลักษณะดังนี้

1. จะต้องสนองความต้องการ (Needs) ของสังคม นักการศึกษาบัญญัติไว้ว่า "Needs" แปลว่า "ความต้องการ" แต่ความหมายโดยตรงของ "Need" คือ "ความจำเป็น" ดังนั้นหลักสูตรที่ดีจะต้องสนองความต้องการหรือความจำเป็นของสังคม

2. จะต้องสนองความต้องการของเด็ก คือ สร้างนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก และในขณะที่เดียวกันทำให้เด็กเกิดความสะดวกสบายใจในขณะที่เรียนตามหลักสูตรนั้นด้วย มีการจัดวิชาให้มีการเลือกได้บ้าง มีวิชาที่ให้กำลังกายบ้าง เป็นสิ่งที่สนองความต้องการของเด็ก และ ความจำเป็นในชีวิตของเด็ก

3. จะต้องเหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ หลักสูตรออกมาจะต้องไม่ใช่วัสดุภัณฑ์เกินกำลังทางเศรษฐกิจ อีกทั้งไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมอันดีของสังคม

4. จะต้องเหมาะสมกับความสามารถของเด็ก ไม่ยากและไม่ง่ายเกินไป
 ต้องท้าทายความสามารถของเด็ก เราให้เด็กอยากเรียน
5. จะต้องนำมาใช้โดยสะดวก
6. จะต้องมีความยืดหยุ่นได้ คือ เปิดโอกาสให้โรงเรียนปรับปรุงการสอน
 ให้เหมาะสมกับเด็กได้ เพราะสังคมของแต่ละท้องถิ่นมีสภาพไม่เหมือนกัน ดังนั้นหลักสูตร
 จะต้องวางไว้กว้าง ๆ ให้ยืดหยุ่นได้ เพื่อโรงเรียนจะได้ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพ
 ของท้องถิ่นได้

จากคุณลักษณะที่ดีของหลักสูตรที่กล่าวแล้ว ก็พอสรุปได้ว่า หลักสูตรที่ดีนั้นควรมีลักษณะดังนี้

1. จะต้องสนองความต้องการของสังคม
2. จะต้องสนองความต้องการของผู้เรียน
3. จะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพสังคม
4. จะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพผู้เรียน
5. สามารถพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน
6. มีความเหมาะสมและสะดวกต่อการนำมาใช้

กิจกรรมการเรียนการสอน

ความหมายของการสอน

Good (1973: 127) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนไว้เป็น 2 นัยคือ

1. การสอน หมายถึง การกระทำที่เป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษาโดยทั่วไป
 2. การสอน หมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมเพื่อช่วยให้นักเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกิดการเรียนรู้โดยง่าย
- อาร์ สันทรวี (ม.ป.ป.: 1) ได้กล่าวว่า การสอน หมายถึง พฤติกรรม

ที่ครูกระทำหรือแสดง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง

โธมัส อังถึงใน อบรม สิบนิบาต (2524: 20) กล่าวว่า การสอน คือ การที่บุคคลหนึ่ง (ครู) นำเอาความรู้ สึกนึกติกของชีวิตของตนมาเผยให้บุคคลอีกผู้หนึ่ง (นักเรียน) ทราบ เพื่อให้ผู้เรียนได้พิจารณาและเลือกสรรเอาคุณสมบัติที่ตนถึ และ ค่านิยมที่ประทับใจมายึดถือเป็นของตนและปฏิบัติตาม

ท่านพุทธทาสภิกขุ อังถึงใน สุมิตร คุณานุกร (2520: 135) ได้ให้ความหมายของการสอนว่า การสอน คือ การนำทางวิญญาน

จากการที่กล่าวมาแล้ว ก็พอสรุปได้ว่า การสอน หมายถึง การกระทำ การใด ๆ ของครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในแนวทางที่พึงประสงค์

ในการจัดการเรียนการสอนที่จะให้เกิดประสิทธิภพนั้น จำเป็นจะต้องมีวิธีสอน หรือกิจกรรมในการเรียนการสอนที่เหมาะสมด้วย ซึ่ง สันต์ ขรรจบำรุง (2525: 162) กล่าวว่า วิธีการสอนหรือกิจกรรมในการเรียนการสอน คือ พฤติกรรมร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนจักทำขึ้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ และประสบการณ์ตามความมุ่งหมายของการสอน

องค์ประกอบของการสอน

อบรม สิบนิบาต (2524: 36) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของการสอนที่สำคัญประกอบด้วย

1. ตัวผู้สอน
2. ความเข้าใจของผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน
3. เนื้อหาสาระที่จะสอน
4. ตัวผู้เรียน

ภิญโญ สาร (2523: 149) กล่าวว่า องค์ประกอบของการสอนมี 3 ประการคือ

1. วิธีสอน
2. เครื่องมือและสื่อการเรียน
3. บุคลิกภาพและลักษณะเฉพาะของครู

จากแนวความคิดของนักการศึกษาที่กล่าวแล้ว สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการสอนนั้นประกอบด้วย

1. ผู้เรียน
2. ผู้สอน
3. เนื้อหาสาระที่จะสอน
4. วิธีสอนและกิจกรรม

วิธีสอนมีอยู่มากมายหลายวิธี และแต่ละวิธีก็ย่อมเหมาะสมกับเนื้อหาวิชามากน้อยไม่เหมือนกัน ครูผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีความสามารถในการพิจารณาวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสมกับวิชาที่สอนหรือเหมาะสมกับผู้เรียน การเรียนการสอนจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูง

จอร์จ น้อยแสงศรี (2520: 79-81) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการที่จะเลือกใช้วิธีสอนแบบใดให้เหมาะสมนั้น ควรขึ้นอยู่กับลักษณะดังต่อไปนี้คือ

1. ความมุ่งหมายของบทเรียน
2. ลักษณะของบทเรียน
3. ธรรมชาติของวิชา
4. ธรรมชาติและสภาพพัฒนาของผู้เรียน
5. ความรู้ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา
6. ความเปลี่ยนแปลงของสังคม

วิธีสอนที่จะใช้ในการสอนวิชาอาชีพ

สำหรับวิธีสอนที่จะนำไปใช้ในการสอนวิชาอาชีพนั้น ก็ย่อมจะมีความแตกต่างจากวิชาสามัญอื่น ๆ ไม่มากนัก จำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องศึกษาวิธีสอนแบบต่าง ๆ ให้

เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อที่จะให้การเรียนวิชาอาชีพนั้น ๆ ได้ผล สำหรับวิธีสอนที่สอดคล้องกับวิชาอาชีพนั้น ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้ต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

สุทธิ ประจักษ์กิติ (2524: 97) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสอนวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ (อยู่ในกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพ) จะต้องเป็นการสอนที่มุ่งให้เด็กนักเรียนได้มีการปฏิบัติงานมากกว่าวิชาอื่น และโดยลักษณะเนื้อหาของวิชาอุตสาหกรรมศิลป์นั้น ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจ ทักษะของผู้เรียนขึ้นอยู่กับการฝึกทักษะ การทดลอง และปฏิบัติงานในห้องปฏิบัติงาน วิธีสอนที่นิยมใช้กันมีดังนี้

1. การสอนแบบบรรยาย (Lecture Method)
2. การสอนแบบสาธิต (Demonstration Method)
3. การสอนแบบกำหนดงาน (Project Method)
4. การสอนด้วยแบบพิมพ์ (Instruction Sheet)

ปรีชา ซาคิมาลากู (2524: 54-55) ได้เสนอว่า วิธีสอนที่ผู้บริหารเห็นว่าเหมาะสมกับวิชาอุตสาหกรรมศิลป์ (วิชาการทำงานและอาชีพ) เรียงความลำดับดังนี้

1. วิธีสอนแบบสาธิต
2. วิธีสอนแบบโครงการ
3. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา
4. วิธีสอนแบบใช้ใบช่วยสอน
5. วิธีสอนแบบใช้สถานการณ์จำลอง
6. วิธีสอนแบบค้นคว้า (Discovery Method)
7. วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน (Inquiring Method)
8. วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมุติ (Role Playing Method)
9. วิธีสอนแบบการอภิปราย (Class Discussion Method)
10. วิธีสอนแบบการประชุม (Conference Method)

โค แนน เอ. มอลเลย์ (Malay 1978: 27) ได้ทำการศึกษาและวิจัยการเลือกใช้วิธีต่าง ๆ ในการสอนวิชาการทำงานและวิชาอาชีพ ผลปรากฏว่า

วิธีสอนที่เหมาะสมเรียงตามลำดับดังนี้

ลำดับ	วิธีสอน	คะแนน
1	การสอนแบบสารัตถ	32
2	การสอนแบบอภิปราย	31
3	การสอนแบบแก้ปัญหา	30
4	การสอนแบบค้นคว้า	28
5	การสอนแบบสืบสวนสอบสวน	27
6	การสอนแบบโครงการ	27
7	การสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง	25
8	การสอนแบบภาพเคลื่อนไหว	23
9	การสอนแบบการประชุม	23
10	การสอนโดยใช้ใบช่วยสอน	21
11	การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ	21
12	การสอนแบบบรรยาย	21
13	การสอนโดยใช้วิธีการด้านอื่น ๆ เข้าช่วย	21
14	การสอนแบบแลกเปลี่ยนความรู้	21
15	การสอนแบบสัมมนา	21
16	การสอนแบบการศึกษาออกสถานที่	18
17	การสอนโดยการทำงาน	17
18	การสอนโดยใช้โทรทัศน์	16
19	การสอนโดยใช้ชุดการสอน	16
20	การสอนแบบศึกษาเฉพาะกรณี	15

สื่อการเรียนการสอน

ความหมายของสื่อการเรียนการสอน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 64) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สื่อการเรียน คือ วัสดุอุปกรณ์และวิธีการสอนประกอบ วัสดุ หมายถึง สิ่งสิ้นเปลืองต่าง ๆ เช่น ชอล์ก รูปภาพ แผนที่ต่าง ๆ อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งที่ยั่งยืนถาวร เช่น กระดาน คำ โตะ เก้าอี้ต่าง ๆ ส่วนวิธีการสอนประกอบ ก็หมายถึง วิธีการใช้วัสดุ และอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ และวิธีสอนประกอบก็ยังหมายรวมไปถึงทัศนศึกษาการทดลองต่าง ๆ ด้วย

ลัดดา คู่ขปรีดี (2522: 61) ให้ความหมายของ สื่อการเรียนการสอน ว่าหมายถึง ตัวกลางที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อทำให้ครูและนักเรียนเข้าใจ ในสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกันได้ผลดีตรงตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2521: 7) ให้ความหมายของสื่อการเรียนไว้ว่า สื่อการเรียน หมายถึง เครื่องมือ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สื่อการเรียนยังเป็นสิ่งเร้าความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความอยากเรียนรู้ต่อไป เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้อย่างดี และรวดเร็วยิ่งขึ้น

จากแนวความคิดดังกล่าวแล้ว สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่ช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสำคัญในการเลือกสื่อการเรียนการสอน

ลัดดา คู่ขปรีดี (2522: 67) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. เลือกสื่อและประสบการณ์ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน

(Objectives)

2. เลือกสื่อและประสบการณ์ที่สอดคล้องกับลักษณะการตอบสนอง (Response) และพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของผู้เรียนที่คาดหวังจะให้เกิดขึ้น

3. เลือกสื่อ และ ประสบการณ์ในการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสบการณ์เดิมของแต่ละคน

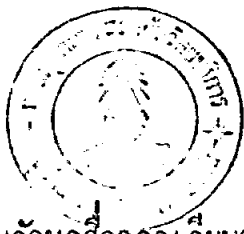
4. เลือกสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่พอจะหาได้

อบรบ สนิทบาล (2524: 98) กล่าวถึง หลักเกณฑ์ในการเลือกสื่อการเรียนไว้ดังนี้

1. ต้องเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของเด็ก
2. ต้องตรงกับจุดมุ่งหมายของบทเรียนและจุดมุ่งหมายของครูที่สอนบทเรียนนั้น ๆ
3. จะต้องถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง
4. อยู่ในสภาพดีและใช้การได้ดี
5. ต้องตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน
6. ควรเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่พอจะหาได้ในราคาย่อมเยา ไม่แพงจนเกินไป
7. ในบทเรียนหนึ่ง ๆ ไม่ควรใช้สื่อการเรียนการสอนมากเกินไป ควรใช้แต่เพียงเท่าที่จำเป็น

กรมวิชาการ (2521: 8) ได้กำหนดแนวทางในการเลือกสื่อการเรียนไว้ดังนี้

1. คำนึงถึงสื่อการเรียนที่จะนำไปใช้นั้น ให้ข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง
2. คำนึงถึงคุณค่าในการเรียนรู้
3. เหมาะสมกับอายุ สติปัญญา และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. กระทบถึงผู้ใช้อยู่เสมอ เพราะผู้ใช้ควรได้ประโยชน์มากกว่า
5. ศึกษาคู่มือประกอบการสอน
6. สื่อการเรียนนั้นช่วยสร้างปัญหาหรือแก้ปัญหาย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่
7. สื่อการเรียนที่นำมาใช้ส่งเสริมให้เกิดความคิดวิพากษ์วิจารณ์ และก่อให้เกิดกิจกรรมรวมกันในการเรียนการสอน

8. รู้จักวิธีการเก็บรักษาสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ดีและใช้ได้นาน จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สรุปได้ว่า การเลือกสื่อการเรียนการสอน ควรมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหา
2. เหมาะสมกับวัยของเด็ก
3. เร้าและดึงดูดความสนใจของเด็ก
4. ไม่แพงเกินไป
5. ได้ประโยชน์คุ้มค่า

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

ลัดดา สุขปริณี (2522: 61) ได้จำแนกสื่อการเรียนการสอนออกเป็น 3

ลักษณะคือ

1. สื่อประเภทวัสดุ (Materials or Software) ได้แก่ สื่อเล็ก (Small media) ที่ทำหน้าที่เก็บความรู้ในลักษณะของภาพ เสียงและอักษรในรูปแบบต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถใช้เป็นแหล่งหาประสบการณ์หรือศึกษาได้อย่างแท้จริงและกว้างขวางแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1.1 วัสดุที่เสนอความรู้ได้จากตัวมันเอง ได้แก่ หนังสือเรียนหรือตำรา ของจริง หุ่นจำลอง รูปภาพ แผนภูมิ แผนที่ บ้ายนิเทศ เป็นต้น

1.2 วัสดุที่ต้องอาศัยสื่อประเภทเครื่องกลไก (Hardware) เป็นตัวนำเสนอความรู้ ได้แก่ फिल्मภาพยนตร์ แผ่นสไลด์ फिल्मสตริฟ เส้นเทปบันทึกเสียง รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ รายการสอนที่ใช้กับเครื่องช่วยสอน เป็นต้น

2. สื่อประเภทเครื่องมือหรือโสตทัศนอุปกรณ์ (Devices or Hardware) ได้แก่สื่อใหญ่ (Big media) ที่เป็นตัวกลางหรือทางผ่านของความรู้ ที่จะถ่ายทอดไปยังครูและนักเรียน สื่อประเภทนี้ตัวของมันเองแล้วแทบจะไม่มีประโยชน์ต่อการสื่อความหมายเลย ถ้าไม่มีความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ มาบ่อนผ่านเครื่องกลไกเหล่านี้ ดังนั้นสื่อ

ประเภทนี้จึงจำเป็นต้องอาศัยสื่อประเภทวัสดุ (Software) สื่อการเรียนการสอน
ประเภทนี้ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องเล่นแผ่นเสียง เครื่องบันทึกเสียง
เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ เครื่องฉายภาพนิ่ง เป็นต้น

3. สื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการต่าง ๆ (Technique or Method)
เทคนิคหรือวิธีการได้แก่ประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น การสาธิต การแสดงบทบาท การ
แสดงละคร และหุ่น เป็นต้น

ประเภทของสื่อการเรียนการสอนสำหรับวิชาการงานและอาชีพ

สุทธิ ประจักษ์ศักดิ์ (2524: 139-147) ได้เสนอประเภทของสื่อการเรียน
สำหรับวิชาการงานและอาชีพ ไว้ดังนี้

1. การเยี่ยมชมโรงงาน
2. เทปบันทึกเสียง
3. ของจริงและของตัวอย่าง
4. หุ่นจำลอง
5. แผนภูมิแสดงกระบวนการทำงาน
6. แผนป้ายต่าง ๆ
7. วัสดุไคเปลาและวัสดุกระดาษ ได้แก่ วัสดุจากท้องถิ่น วัสดุจากหนังสือ

เอกสาร

8. โทรทัศน์เพื่อการศึกษา
9. ภาพยนตร์
10. फिल्मสตริป
11. สไลด์
12. เครื่องฉายข้ามศีรษะ
13. ภาพนิ่ง
14. เครื่องฉายภาพทึบแสง

ประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน

ลัคคา ศุขปริที (2522: 62-63) กล่าวถึงคุณค่าบางประการที่ได้จากการใช้สื่อการเรียนการสอน มีดังนี้

1. สื่อการเรียนการสอนสามารถเอาชนะข้อจำกัดเรื่องความแตกต่างกันของประสบการณ์ดั้งเดิมของผู้เรียน คือเมื่อใช้สื่อการเรียนการสอนแล้วจะช่วยให้เด็กซึ่งมีประสบการณ์เดิมต่างกันเข้าใจได้ใกล้เคียงกัน
2. ชักปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสถานที่ ประสบการณ์ตรงบางอย่าง หรือการเรียนรู้
3. ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมและสังคม
4. สื่อการเรียนการสอนทำให้เด็กมีความคิดรวบยอดเป็นอย่างเดียวกัน
5. ทำให้เด็กมีมโนภาพเริ่มแรกอย่างถูกต้องและสมบูรณ์
6. ทำให้เด็กมีความสนใจและต้องการเรียนในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น เช่น การอ่าน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะคติ การแก้ปัญหา ความซาบซึ้งในคุณค่า จินตนาการและทักษะคติ
7. เป็นการสร้างแรงจูงใจและเร้าความสนใจ
8. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากประสบการณ์สุ่มนามธรรม

การวัดและการประเมินผล

ความหมาย

อชิพร ศรียมก (2522: 222) ได้ให้ความหมายของ การวัดผลการศึกษา (Educational measurement) หมายถึง กระบวนการในการกำหนด จำนวนตัวเลข ปริมาณ อันกับ ข้อมูล และลักษณะให้กับวัตถุ สิ่งของ และบุคคล ตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือในการวัด และสิ่งที่จะวัด ก็คือ คุณสมบัติหรือลักษณะของสิ่งนั้น ๆ

Good (1973: 338) ให้คำจำกัดความของการวัดผลการศึกษาไว้ว่า

1. เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายถึง การศึกษาค้นคว้าโดยทั่วไปและการทดสอบ การนำมาตราส่วนประเมินค่า และการตีค่ากระบวนการที่วัดได้ และการที่บุคคลได้รับผลของกระบวนการทางการศึกษานั้น ๆ รวมทั้งทฤษฎีของข้อทดสอบและการสร้างมาตราส่วนประเมินค่า การทำให้มีเหตุผลใช้ได้ และการทำให้เป็นมาตรฐานการแปลความหมายผลของการทดสอบ การประเมินผลทั้งที่เป็นปรนัยและอัตนัยและการใช้วิธีการทางสถิติ เพื่อแปลความหมายผลจากการวัด

2. ผลขั้นสุดท้ายที่ได้จากการนำเอาปริมาณการวัดไปใช้กับกระบวนการทำงานทางการศึกษา หรือใช้กับบุคคลที่ถูกวัด

จากแนวคิดของนักการศึกษาทั้งหลาย สรุปได้ว่า การวัดผลการศึกษา คือ กระบวนการที่ได้ซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีความหมายแทนสมรรถภาพของสิ่งที่ถูกวัดมีอยู่

อชิพร ศรียมก (2523: 223) ให้ความหมายของ การประเมินผลการศึกษา (Educational evaluation) ว่าหมายถึง กระบวนการในการตัดสิน ตีราคา หรือสรุปเพื่อพิจารณาความเหมาะสมหรือหาค่าคุณค่าของคุณลักษณะ พฤติกรรม และสิ่งของว่าดีเพียงใด โดยอาศัยข้อมูลหรือรายละเอียดที่ได้จากการวัดผลเป็นหลัก

Good (1973: 209) ให้ความหมายคำว่า ประเมินผล หมายถึง กระบวนการทำให้เกิดความมั่นใจ หรือการตัดสินคุณค่า หรือปริมาณของบางสิ่งบางอย่าง โดยตีค่าด้วยความระมัดระวัง

สรุปได้ว่า การประเมินผลการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่กรุ่นเอา ข้อมูลที่ได้จากการวัดไปใช้ในการวินิจฉัย ตีราคา กำหนดคุณค่า และชี้ขาดเป็นผล สรุปว่ามีคุณภาพสูงหรือต่ำ

ประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการเรียน

อนันต์ ศรีโสภณ (2524: 4-6) ได้เสนอประโยชน์ของการวัดและ

ประเมินผลในด้านต่าง ๆ ไว้งั้น

ก. ประโยชน์ต่อครู

1. ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเบื้องต้นของนักเรียนแก่ครู
2. ช่วยให้ครูสามารถกำหนดและปรับปรุงจุดมุ่งหมายของนักเรียนแต่ละ

คนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ช่วยให้ครูทราบว่าตนเองได้ทำการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายต่าง ๆ

เหล่านั้นได้มากน้อยเพียงใด

4. ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงเทคนิคการสอนให้เหมาะสมและมี

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข. ประโยชน์ต่อนักเรียน

1. ช่วยให้นักเรียนทราบจุดมุ่งหมายและความต้องการของครูได้อย่าง

ถูกต้อง

2. เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียน

3. ช่วยให้มีนิสัยในการเรียนดีขึ้น

4. ช่วยให้ทราบว่าตนเองอ่อนหรือเก่งในวิชาอะไรบ้าง

ค. ประโยชน์ต่อการแนะแนว

นักเรียนส่วนมากต้องการคำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกวิชาการศึกษาต่อ และปัญหาส่วนตัวอยู่เสมอ การที่นักเรียนจะตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาเหล่านี้ได้อย่างถูกต้อง จำเป็นจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาเหล่านั้นที่ถูกตอด้วยตนเอง (Self Concept) โรงเรียนจึงมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ โดยการแนะแนวการวัด หัศนคติ ความสนใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความถนัดต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ครูแนะแนวสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ ไปให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาของนักเรียนแต่ละคนได้ ถูกต้องยิ่งขึ้น

ง. ประโยชน์ต่อการบริหาร

การตัดสินใจในการบริหารการศึกษาในทุกระดับ จำเป็นต้องอาศัยข้อมูล

จากการวัดและประเมินผลอยู่เสมอ เช่นการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ การจัดแบ่งประเภทและการปรับเปลี่ยนโยกย้าย การรับสมัครนักเรียนเข้าเรียน การปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารงาน ตลอดจนการให้ความสำคัญความชอบแก่ผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น

จ. ประโยชน์ต่อการวิจัย

การแสวงหาความจริงเกี่ยวกับการสอน การแนะแนว และการบริหาร การศึกษา จำเป็นต้องอาศัยการวิจัย การวัดผลเป็นเครื่องมือที่สำคัญอย่างหนึ่งของการวิจัยที่จะช่วยในการวัดและการรวบรวมข้อมูล การวิจัยจะได้ผลดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การวัดผล จะสามารถวัดข้อมูลได้เที่ยงตรงและมีความเชื่อมั่นเพียงใด

การวัดและประเมินผลวิชาการงานและอาชีพ

กรมวิชาการ (2525: 80) ได้กล่าวถึง การควบคุมและการประเมินผล วิชาอาชีพ ในแหล่งวิทยาคาร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระไว้ดังนี้
ถ้าเป็นแหล่งวิทยาคาร

1. ให้แหล่งวิทยาคารเป็นผู้ประเมินผลการศึกษาและฝึกงานอาชีพแล้วรายงาน ผลการฝึกงานให้โรงเรียน

2. ให้โรงเรียนกำหนดครู อาจารย์ ผู้ประสานงาน

ถ้าเป็นสถานประกอบการ

1. ให้โรงเรียนกำหนดครู อาจารย์ ผู้ควบคุมการศึกษาและฝึกงานอาชีพของ นักเรียนโดยครูอาจารย์ควบคุมจะต้องไปตรวจเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอ

2. ให้โรงเรียนจัดให้มีสมุดบันทึกการปฏิบัติงานประจำตัวนักเรียน เพื่อแสดงผลการศึกษาและการฝึกงานอาชีพของนักเรียน

3. ขอความร่วมมือให้ผู้ทำหน้าที่ฝึกงานอาชีพให้แก่ นักเรียน บันทึกเวลาและ ผลการฝึกงานอาชีพของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ถ้าเป็นสถานประกอบการอาชีพอิสระ (ส่วนใหญ่คือบิการการค้าหรือผู้ประกอบการ):

1. ให้โรงเรียนจัดสอนความรู้ภาคทฤษฎี และกำหนดครู อาจารย์ นิเทศการฝึกงานอาชีพของโรงเรียน ซึ่งจะออกไปตรวจเยี่ยมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ
2. จัดให้มีสมุดบันทึกการปฏิบัติงานประจำตัวนักเรียน เพื่อแสดงผลการฝึกงานอาชีพของนักเรียน

3. ขอความร่วมมือให้เจ้าของสถานประกอบการอาชีพอิสระ ร่วมมือในการบันทึกเวลาและผลการฝึกงานอาชีพของนักเรียน

4. การประเมินผลการฝึกงานอาชีพ เป็นหน้าที่ของครู อาจารย์ ผู้นิเทศบริษัท ชาคีมาลากร (2524: 56) ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับการวัดผลวิชาการงานและวิชาอาชีพไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์หาตัวชี้ (Indicators) เพื่อให้ทราบว่าจะต้องการวัดผลทางด้านใดบ้าง โดยการนำจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ตัวชี้ที่ถูกต้อง

2. วิเคราะห์ตัวชี้แต่ละตัวออกเป็นข้อย่อย ๆ เพื่อสะดวกในการวัดผลแต่ละข้อย่อย

3. กำหนดแนวทางในการวัดผลในแต่ละตัวชี้หรือแต่ละข้อย่อย ซึ่งมีแนวทางในการวัดผลได้ดังนี้

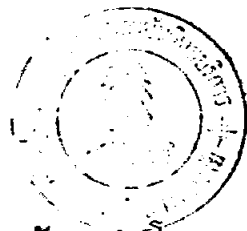
3.1 ทักษะขั้นพื้นฐานในงานอาชีพ มีแนวทางในการวัดผลดังนี้

(1) วัดผลคุณภาพของงานกำหนด (Projects) ที่กำหนดให้นักเรียนทำ โดยควรจะจัดตลอดขั้นตอนของการทำงานชิ้นนั้น ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นสำเร็จ

(2) วัดโดยการสอบภาคปฏิบัติ ซึ่งควรจะสอบหลาย ๆ ครั้ง เพื่อความเที่ยงตรงแน่นอนในการวัดผล

3.2 การวางแผนในการทำงาน มีแนวทางในการวัดผลดังนี้

(1) สร้างตารางวัดผลและให้คะแนนโดยการสังเกตของครู

(2) วัสดุจากโครงการหรือแผนการทำงานของนักเรียน

3.3 ความรู้เทคนิคและความรู้สัมพันธ์ มีแนววัสดุดังนี้

- (1) สอบสัมภาระ
- (2) การเข้าเรียน
- (3) การสอบย่อยตลอดภาคเรียน
- (4) สอบปลายภาค

3.4 นิสัยในการทำงาน วัสดุได้โดยการสร้างตารางวัสดุ และให้คะแนนจากการสังเกตของครู

3.5 เจตนคติที่ดีต่อการทำงาน มีแนวทางในการวัดผลดังนี้

(1) สร้างตารางวัสดุ และวัดผลโดยการให้คะแนนจากการสังเกตของครู

(2) ให้คะแนนจากการค้นคว้าและรายงานเกี่ยวกับงานที่ทำ

4. กำหนดค่าคะแนนในแต่ละตัวชี้ (Indicators) ซึ่งเน้นแนวทางในการกำหนดคะแนนในแต่ละตัวชี้ดังนี้

4.1 ทักษะขั้นพื้นฐานในการทำงาน	20	คะแนน
4.2 การวางแผนในการทำงาน	20	คะแนน
4.3 ความรู้เทคนิคและความรู้สัมพันธ์	30	คะแนน
4.4 นิสัยในการทำงาน	20	คะแนน
4.5 เจตนคติที่ดีต่องานอาชีพ	10	คะแนน

อย่างไรก็ตามในแต่ละประเด็นย่อยของแต่ละตัวชี้จะกำหนดค่าคะแนนเท่าใดขึ้นอยู่กับความสำคัญของแต่ละข้อย่อย และยอมรับอยู่กับดุลยพินิจของผู้สอนเป็นสำคัญ

การแนะแนวอาชีพพระคัมภีร์มัธยมศึกษา

ความหมายของการแนะแนวอาชีพ

อนันต์ อนันตรังสี (2517: 43) ได้กล่าวไว้ว่า การแนะแนวอาชีพ (Vocational Guidance) หมายถึง กระบวนการในการช่วยเหลือบุคคลในการเลือกอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ การเข้าทำงานและการได้มีความเจริญก้าวหน้าในการทำงานที่นั่น

โจนส์ (Jones 1951: 95) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวอาชีพไว้ว่า หมายถึง การแนะแนวในการเลือกอาชีพ การแนะแนวในการเตรียมตัวเพื่อประกอบอาชีพ การแนะแนวในการหางานทำและการแนะแนวในการปรับตัวให้เข้าทำงานและหาความก้าวหน้าในการทำงานนั้น

สรุปได้ว่า การแนะแนวอาชีพ หมายถึง การช่วยเหลือบุคคลเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ การเข้าทำงาน ตลอดจนการหาความเจริญก้าวหน้าในการทำงาน

กรมวิชาการ (2523: 3) ได้เสนอแนะว่า การแนะแนวอาชีพมีความสำคัญและจำเป็นยิ่งที่ควรจะนำเข้ามาช่วยเสริมหรือช่วยในการศึกษาแก่เด็ก โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการอาชีพ เพราะเหตุผลดังนี้

1. ประชากร หลักการ และจุดหมายของการแนะแนวมีลักษณะสอดคล้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในหลักการและจุดหมายที่ว่า ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนได้ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตน หลักสูตรมุ่งพัฒนาทุกคน การจัดศึกษายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงผู้เรียนทุกคน และมีจุดหมายให้ผู้เรียนรู้จักตัดสินใจอย่างฉลาด ปรับตัวได้ดี มีชีวิตที่เป็นสุข และเป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. อาชีพใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น บทบาทของการแนะแนวในเรื่องนี้คือ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ ตลอดจนช่วยเหลือนักเรียนให้รู้จักวางแผนการประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง

บริการหลักของการแนะแนวในโรงเรียน

กรมวิชาการ (2523: 3) ได้เสนอแนะถึงบริการหลักของการแนะแนวในโรงเรียนว่ามี 5 บริการที่จะต้องจัดให้สอดคล้องต่อเนื่องกันคือ

1. บริการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นรายบุคคล
(Individual Inventory Service)
2. บริการสนเทศ (Information Service)
3. บริการให้คำปรึกษา (Counseling Service)
4. บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement Service)
5. บริการติดตามผล (Follow-up Service)

สำหรับการสนเทศทางอาชีพสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้น เรย์มอนด์ เอ็น. แฮทซ์ (Raymond N. Hatch) และ อัมพา โชติกเสถียร (2509: 40-41) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า นักเรียนควรจะรู้ในสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ความสำคัญของอาชีพ
2. ลักษณะของงาน
3. สภาพของงาน
4. คุณสมบัติประจำตัว
5. การเตรียมตัว
6. โอกาสและความก้าวหน้า
7. การชกเชย
8. ประโยชน์ที่จะได้รับและปัญหาที่จะต้องประสบ

สถานที่ที่ไรสอนแนะฝึกงาน

ความหมาย

กรมวิชาการ (2522: 78-79) ได้ให้ความหมาย "สถานฝึกงานอาชีพ" นั้น หมายถึง แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระ โดย

แต่ละอย่างมีความหมายดังนี้

1. แหล่งวิทยาการ ได้แก่ การฝึกอาชีพที่โรงเรียนและวิทยาลัยที่สอนวิชาอาชีพสาขาต่าง ๆ ศูนย์ฝึกอาชีพทั้งของหน่วยราชการและธุรกิจเอกชน
2. สถานประกอบการ ได้แก่ การฝึกอาชีพที่บริษัท ห้างร้าน โรงงาน อุตสาหกรรม ฯลฯ ที่เขายอมรับนักเรียนไปฝึกหัดงานอาชีพต่าง ๆ
3. สถานประกอบอาชีพอิสระ ได้แก่ การฝึกหัดอาชีพที่บ้านผู้ปกครอง นักเรียนเอง (Home Training) หรือสถานประกอบอาชีพอิสระอื่น ๆ ที่ทำกันเป็นพื้นบ้าน หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทอผ้าไหมในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การทำร่ม การทำเครื่องเงินหรือทอผ้าพื้นเมืองในจังหวัดทางภาคเหนือ เป็นต้น นอกจากนั้นก็ยังมี
4. การทำแผนการเรียนที่บ้าน (Home Project) ภายใต้การนิเทศของครู

สุทธิ ประจักษ์ศักดิ์ (2524: 174) ได้ให้ความหมายของ โรงฝึกงาน ว่า โรงฝึกงาน เป็นสถานที่ที่ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติงานเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ มีทัศนคติในการปฏิบัติงานหน้าที่ของครูผู้สอนที่สำคัญ คือ การจัดโรงฝึกงาน ให้มีความพร้อมที่ผู้เรียนจะเข้าไปใช้ได้ทันที และต้องพยายามสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในตัวผู้เรียนว่า โรงฝึกงานนั้นเป็นส่วนของการฝึกปฏิบัติที่ผู้เรียนจะต้องออกไปพบในชีวิตจริง ๆ ของการทำงาน ความรับผิดชอบส่วนตัวและคอบส่วนรวมจึงควรได้รับการฝึกและเน้นเป็นพิเศษ มีใช้มุ่งฝึกเพื่อให้มีผลงานที่قيامเท่านั้น

องค์ประกอบของโรงฝึกงาน

ผจญ ชันชะชานะ (ม.ป.ป.: 23-25) ได้เสนอไว้ว่า โรงฝึกงานที่ดีควรมีองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ลักษณะและรูปแบบของตัวอาคาร
2. ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

3. การจัดเนื้อที่ไว้สอนภายในโรงฝึกงาน (Floor Space) ต้องจัดให้เหมาะสมและมีเนื้อที่ให้เพียงพอสำหรับหน่วยงาน (Unit) ทั่ว ๆ

4. สภาวะทางกายภาพ (Physical conditions) เหมาะสมกับผู้เรียน สภาวะทางกายภาพนี้ ได้แก่ อุณหภูมิ และอากาศหมุนเวียน แสงสว่าง น้ำดื่ม และน้ำใช้ เป็นต้น

5. พื้นของโรงงานเหมาะสมกับสภาพงาน

ประเภทของโรงฝึกงาน

Wilber and Pendered (1973: 56-57) ได้จัดแบ่งโรงฝึกงานออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. โรงฝึกงานเฉพาะอย่าง (Unit Shop)
2. โรงฝึกงานรวม (Comprehensive General Shop)
3. โรงฝึกงานสาขาวิชาข้างเคียงกัน (General Unit Shop)

กรมวิชาการ (2521: 57) ได้แบ่งสถานที่ที่ใช้จัดเป็นที่สอนและที่ฝึกงานออกเป็น 5 ลักษณะคือ

1. โรงเรียนที่มีโรงงานหรือสถานที่ฝึกงานของตนเอง เช่น โรงเรียนมัธยมแบบประสม มีโรงฝึกงานช่างโลหะ และมีครูประจำวิชาอาชีพนั้นอยู่แล้ว ครูประจำวิชาอาชีพนั้นหากโรงเรียนยังขาดอยู่และมีอาสาสมัครหรือมีเงินค่าสมนาคุณก็อาจจะหาวิทยากรหรือจ้างครูพิเศษมาช่วยสอนได้

2. โรงเรียนที่มีครูอาชีพอยู่ เช่น ครูอาชีพเกษตรกรรม (เลี้ยงโคนม, เลี้ยงหมู, เลี้ยงไก่ ฯลฯ) ครูอาชีพช่างทอผ้า ครูอาชีพช่างปั้นดินเผา แต่โรงเรียนมิได้จัดสถานที่สำหรับฝึกหัดงานในโรงเรียนให้ อันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ เช่น ขาดงบประมาณ ครูอาชีพนั้นก็สอนวิชาอาชีพภาคทฤษฎีให้แล้วจึงให้นักเรียนไปฝึกหัดงานที่บ้านผู้ปกครองซึ่งมีการทำงานอาชีพนั้นอยู่แล้ว แม้ผู้ปกครองจะไม่รู้ภาคทฤษฎีก็สอนนักเรียนเพียงภาคปฏิบัติส่วนภาคทฤษฎีเป็นหน้าที่ของครู อันนี้เรียกว่าเป็น Home Project ของนักเรียน

3. โรงเรียนไม่มีครูอาชีพ ไม่มีโรงฝึกงานก็ใช้แหล่งวิทยาคาร อันได้แก่ โรงเรียนอาชีวศึกษา โรงเรียนสารพัดช่าง โรงเรียนสอนอาชีพของเอกชน ศูนย์ฝึกอาชีพของหน่วยราชการต่าง ๆ ซึ่งมีการสอนวิชาอาชีพอยู่แล้วเป็นประจำ ส่วนการที่นักเรียนจะไปฝึกงานได้ก็คน ฝึกในเรื่องอะไรบ้างก็แล้วแต่จะตกลงกัน โดยปกติเมื่อผ่านการฝึกงานประมาณ 300 ชั่วโมงนักเรียนก็จะได้นหน่วยการเรียน

4. โรงเรียนไม่มีครูอาชีพ ไม่มีโรงฝึกงาน อาจจะอาศัยสถานประกอบอาชีพ สำหรับให้นักเรียนไปฝึกงานนั้น เช่น มีโรงงานทอผ้า โรงหล่อ โรงกลึง ร้านค้าและฟาร์มเลี้ยงไก่อยู่ใกล้โรงเรียน ซึ่งโรงเรียนจะสำรวจแล้วประกาศให้นักเรียนทราบ สถานประกอบอาชีพดังกล่าวจะมีลูกจ้างจำนวนมากพอ และมีลักษณะงานทางวิชาเพียงพอที่จะให้นักเรียนฝึกหัดได้ ส่วนการที่จะฝึกในเรื่องใบบ้างนั้นจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

5. โรงเรียนไม่มีครูอาชีพ ไม่มีโรงฝึกงาน แต่อาจจัดโปรแกรมอาชีพได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้โดยการใช้ สถานประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งเป็นของบิดามารดา ผู้ปกครองของนักเรียนซึ่งต้องมีปริมาณงานอาชีพพอเพียง จึงจะมีลักษณะเป็นวิชาการ เช่น เลี้ยงไก่ 1000-5000 ตัว การเลี้ยงสัตว์ที่มีปริมาณมากนั้นจะมีปัญหาทางด้านโรคสัตว์ และอาหารสัตว์ที่จะต้องศึกษาอยู่มาก ถ้าขาดหลักวิชาการแล้วสัตว์จะตายหรือประสบการขาดทุน อาชีพบางอย่างไม่มีปริมาณงานมาก แต่ก็เป็งานอาชีพที่อาจฝึกหัดได้ เช่น ช่างทอง ช่างเงิน ช่างแกะสลัก ฯลฯ การฝึกงานในลักษณะนี้เป็นการฝึกหัดจากอุตสาหกรรมในครัวเรือนอาจเรียกได้ว่าเป็น Home Training ของนักเรียน

เกณฑ์การคัดเลือกสถานที่ฝึกงานอาชีพ

กรมวิชาการ (2525: 80) ได้กล่าวถึงเกณฑ์การคัดเลือกสถานฝึกงานอาชีพ ซึ่งได้แก่ แหล่งวิทยาคาร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระไว้ดังนี้

1. เป็นสถานฝึกงานอาชีพที่อยู่ในท้องถิ่นและไม่ไกลจากโรงเรียนจนเกินไป
2. เจ้าของยินยอมให้นักเรียนเข้าไปศึกษาและฝึกงานอาชีพได้

3. เป็นสถานฝึกงานอาชีพที่ถูกก้องความกฎหมายและไม่ขัดต่อศีลธรรมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

4. สำหรับสถานประกอบการหรือสถานประกอบอาชีพอิสระ จะต้องมีความปริมาณงานตามที่คณะกรรมการเห็นชอบและเป็นอาชีพที่มีรายได้พอสมควร

5. เป็นอาชีพที่มีกระบวนการในการดำเนินงานโดยอาศัยความรู้ประกอบการทำงานอาชีพนั้นด้วย

การเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้จากสถานฝึกงานอาชีพ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรท้องถิ่นนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ดี อย่างไรก็ตามจำเป็นที่จะต้องทราบวิธีการใช้แหล่งทรัพยากรท้องถิ่นเหล่านั้น เพื่อให้การใช้เกิดผลดีและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิธีการใช้แหล่งความรู้ในชุมชนมีดังนี้ (Olson 1960: 73)

1. นำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากภายนอกโรงเรียนมาให้นักเรียนค้นคว้า
2. นำอุปกรณ์ต่าง ๆ จากชุมชนมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
3. เชิญวิทยากรมาบรรยายที่โรงเรียน
4. สัมภาษณ์ผู้มีความรู้ในชุมชน
5. การพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่
6. การสำรวจแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในชุมชน
7. การตั้งค่ายพักแรม
8. การหาประสบการณ์จากการไปฝึกงาน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จำเนียร น้อยท่าซาง (2524: 41-46) ได้ทำการสำรวจเรื่อง "ความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนวิชาอาชีพของเด็ก ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521" โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ในเขตการศึกษา 5 จำนวน 937 คน ผลการสำรวจปรากฏว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ต้องการให้เด็กเรียนวิชาอาชีพเหมือนกับอาชีพของคนที่มีอยู่ในท้องถิ่น ต้องการให้

โรงเรียนมัธยมศึกษาเปิดสอนวิชาอาชีพที่อยู่ในท้องถิ่น สำหรับความต้องการเกี่ยวกับอาชีพของเด็กในอนาคต ส่วนใหญ่อยากให้รับราชการ คิดเป็นร้อยละ 63.61 รองลงมาคือ อยากให้ทำงานเกี่ยวกับช่างเครื่องยนต์หรือช่างก่อสร้าง ร้อยละ 13.98 ส่วนความต้องการเกี่ยวกับวิชาเลือกที่จะให้เด็กเลือกเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้เด็กเลือกเรียนวิชาสามัญ คิดเป็นร้อยละ 75.99 ต้องการให้เด็กเลือกเรียนวิชาอาชีพมีเพียงร้อยละ 24.01

อุษา เหมทะศิลป์ (2524: 18-21) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในการส่งนักเรียนออกฝึกงานอาชีพนอกสถานที่ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยวิธีใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาการงานและอาชีพ และหัวหน้าฝ่ายแนะแนวของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 3 จำนวน 116 คน จากโรงเรียน 29 โรงเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า หมวดวิชาอาชีพที่โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดสอนคือ วิชาอาชีพในหมวดเกษตรกรรม หมวดคหกรรม และช่างอุตสาหกรรมตามลำดับ ไม่มีโรงเรียนใดที่ส่งนักเรียนไปศึกษาหาความรู้ในแหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระเลย ปัญหาในการสอนวิชาอาชีพเรียงตามลำดับ คือ ขาดสถานที่ฝึกงาน ขาดวัสดุอุปกรณ์ และขาดครูผู้สอนวิชาอาชีพ สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุของการไม่ส่งนักเรียนออกฝึกงานอาชีพนอกสถานที่ คือ เห็นว่าสถานประกอบอาชีพอิสระไม่มีปริมาณงานมากพอที่จะส่งนักเรียนไปฝึกงาน จังหวัดไม่ประกาศรายชื่อ แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ สถานฝึกงานอาชีพอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมาก มีปัญหาเรื่องเงินค่าใช้จ่ายของผู้ฝึก และขาดกำลังครูที่จะออกไปฝึก

สงบ ลักษณะ (2523: 22-26) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาสถานภาพการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพ และการใช้แหล่งวิทยากรและสถานประกอบการตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521" โดยใช้แบบสำรวจสำหรับศึกษาธิการจังหวัด แบบสอบถามสำหรับศึกษานิเทศก์เขต ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา

การงานและอาชีพ และแบบสัมภาษณ์เจ้าของสถานฝึกงานอาชีพที่ให้ความร่วมมือในการรับนักเรียนเข้าฝึกงานอาชีพและแบ่งตามเขตการศึกษาเขตละ 2 จังหวัดรวม 25 จังหวัด ผลการวิจัยพบว่าการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จัดแผนการเรียนวิชาอาชีพให้เป็นวิชาเลือก กิจเป็นร้อยละ 79.95 โดยจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเองร้อยละ 76.92 ที่จัดให้นักเรียนได้ไปฝึกงานอาชีพในสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนมีร้อยละ 23.08 สำหรับโรงเรียนที่จัดให้นักเรียนไปฝึกงานอาชีพกับสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนนั้นนักเรียนส่วนมากร้อยละ 54.52 ใ้การฝึกอาชีพกับผู้ปกครองของนักเรียนเอง ส่วนปัญหาการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพและการจัดให้นักเรียนไปฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนได้แก่ โรงเรียนยังขาดเอกสารหลักสูตรและคู่มือต่าง ๆ ขาดบุคคลากรที่มีความรู้ด้านวิชาอาชีพโดยตรง ขาดสถานที่ เครื่องมือ และวัสดุที่ใช้ในการสอนวิชาอาชีพ ผู้ปกครองและนักเรียนไม่สนใจที่จะเลือกเรียนวิชาอาชีพ ต้องการเรียนแต่วิชาการเท่านั้นเพราะมุ่งจะเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปอีก ก้านการใช้สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการฝึกงานของนักเรียนดีพอ จึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร และสถานฝึกยังรับนักเรียนได้จำกัดเพราะเป็นสถานประกอบการที่มีขนาดเล็ก อุปกรณ์มีจำกัด เจ้าของสถานฝึกไม่มีเวลาที่จะสอนหรือดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง นักเรียนและครูนิเทศขาดความสะดวกในการไปใช้สถานฝึกอาชีพนอกโรงเรียน เนื่องจากไม่มีพาหนะรับ-ส่ง ไม่มีค่าใช้จ่ายในการฝึกและการนิเทศ มีปัญหาในการจัดการวางสอนต้องจัดเวลาพิเศษให้นักเรียนและครูนิเทศ และระยะเวลาที่ฝึกสั้นหรือน้อยเกินไป การฝึกไม่ต่อเนื่อง ทำให้ได้ผลไม่สมบูรณ์ นักเรียนไม่เกิดทักษะเพียงพอในอาชีพนั้น

จากเอกสารและแนวคิดของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ พอสรุปได้ว่า วิชาอาชีพเป็นวิชาเลือกในกลุ่มวิชาการงานและอาชีพที่หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 มุ่งให้นักเรียนได้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในก้านวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละบุคคลเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตต่อไป การเรียนการสอนวิชาอาชีพ จะบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญที่ควรคำนึงถึงดังนี้

1. หลักสูตร ซึ่งเป็นประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา หลักสูตรนั้นจะต้องมีความเหมาะสมหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความเหมาะสมกับสภาพสังคม เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน ตลอดจนสนองความต้องการของสังคมและผู้เรียน เป็นต้น หลักสูตรที่เกี่ยวกับวิชาอาชีพ ก็เช่นเดียวกัน จำเป็นจะต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้ด้วย

2. กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน จัดทำขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนนั้นบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การเรียนการสอนวิชาอาชีพก็ต้องคำนึงวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชาที่สอนนั้นด้วย จึงจะทำให้การเรียนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

3. สื่อการเรียนการสอน มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยสนับสนุนให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดหมายที่ตั้งไว้ และยังเป็นสิ่งเร้าความสนใจของผู้เรียนให้เกิดความอยากเรียนรู้ และจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ทีละเร็วขึ้น การเรียนการสอนวิชาอาชีพก็เช่นเดียวกันที่จะต้องมีสื่อการเรียนการสอนเข้าช่วยเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการฝึกปฏิบัติจริง การเรียนการสอนนั้นจึงจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. การวัดและการประเมินผล การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ย่อมต้องมีเหมือนกับการวัดผลและการประเมินผลวิชาสามัญทั่ว ๆ ไป แต่อาจแตกต่างกันในด้านวิธีการวัดและการประเมินผล เพราะ วิชาอาชีพเป็นวิชาที่เน้นทางด้าน การฝึกทักษะและปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีการทางด้านการวัดและประเมินผลเกี่ยวกับการฝึกงานหรือปฏิบัติงานเป็นสำคัญ การวัดและการประเมินผลมีขึ้นก็เพื่อจะได้ทราบข้อบกพร่องในการเรียนการสอนว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ สิ่งใดสมควรที่จะแก้ไขและปรับปรุง เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาอาชีพนั้นได้ผลจริง ๆ

5. การแนะแนว การแนะแนวอาชีพมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะนำมาใช้หรือมาช่วยเสริมในการศึกษาแก่เด็ก โดยเฉพาะด้านวิชาอาชีพนี้ เพราะเป็นการช่วยให้เด็กได้เข้าใจในตัวเองในเรื่องการเลือกเรียนวิชาอาชีพ การเตรียมตัวเพื่อการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถ ความสนใจ และความถนัด

ของตนเอง ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนวิชาอาชีพ บรรลุตามจุดหมายที่หลักสูตรตั้งไว้

6. สถานที่ที่ใช่สอนและฝึกงาน หมายถึง สถานที่ที่นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะและมีกิจนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงานต่อไป สถานที่ที่ใช่สอนและฝึกงานจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในเรื่องการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ถ้าไม่มีสถานที่ที่ใช่สอนและฝึกงานที่เหมาะสมกับวิชาอาชีพสาขานั้น ๆ ย่อมไม่ประสบผลสำเร็จในเรื่องการเรียนการสอน หรือถ้ามีแต่ไม่เพียงพอก็ย่อมเกิดปัญหาเช่นเดียวกัน ดังนั้นหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 จึงกำหนดให้สามารถใช้แหล่ง วิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระเพื่อใช้ในการฝึกทักษะ หรือฝึกปฏิบัติงานได้ด้วย เพื่อให้นักเรียนที่เรียนวิชาอาชีพได้มีประสบการณ์ในการทำงานจริง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย